

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ՔԱՅՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Այս տեղի համար ուր այս րոպեի մուտքը արդիւնաւ չէ, ամբողջ 14րդ շրջանի (98-րդ տար.) — 99 մայիս) բաժնորդագրին է 20 Փր. կանխիկ, նաեւ բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն թէկ ամսականը 2 1/2 Փր. հաշուելով և 1899 մայիս ամսին անդին չանց- նելու պայմանով:

Նամակ և ծրար պէտք է գրել հետևեալ հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal Arménia. MARSEILLE (France).

ԺԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 24

1898 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 26
1898 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 14 (Հ. Տ.)

ՉՐԵՔԱԳՐՈՒ

Կը հրատարակուի Պ. և Ն. Ք. օրեր

ԳԱՅՏԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, հոստաւ տուելով և կա- ռուսութեան կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պար- տաւոր չէ վերագործունէլ չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակայքը 1 սանդիակարժէ 1 գրաւորը 2 սանդիակ:

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction: Rue Glandevès, 17.

ԲԱՑՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԵՆԻԱ”
ԺԴ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1898 ՕԳՈՍՏՈՍ—99 ՄԱՅԻՍ)

Արմենիայի բաժնորդագրութեան պայմանները նորից կը մնան: Թէ՛ օգոստոսէն, թէ՛ սեպտեմբերէն և թէ՛ հոկտեմբերէն սկսելով բաժնորդ եղողները հաւատարմապէս կը պարտին վը- ճարել 20 Փրանք բաժնորդագրին մինչև 14րդ շրջանի վերջը (1899 մայիսի վերջ): Իսկ անոնք որ ամբողջ 14րդ շրջանին (1898 ՕԳՈՍՏՈՍ—99 մայիս) համար չեն բաժնորդագրուիր, կա- րող են ամսական 2 1/2 Փր. հաշուով բաժնորդագրուիլ քանի ամսի համար որ ուզեն: 1899 թ. մայիս ամսին անդին չանցնելու պայմանով:

ԱՐՄԵՆԻԱԻ ՕԺԱՆԴԱԿՆԵՐՆ Ի- ընց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիայէն դատ՝ որի բաժնորդագրի- նը 20 Փր. է, ուրիշներ համար քանի օրինակ Արմենիա որ ուզեն, իրենց լրագրի ծրարին մէջ գրուած կը զըր- կուի առանց ուրիշ հասցէ վրան գըր- ուելու և անոնց բաժնորդագրինը ամ- սական մէկ փրանք միայն հաշուելով: Ցանկացողներին կը զրկուի Արմենիայի Օժանդակութեան կանոնագիրը:

Որովհետև մենք մեր թերթեր մեր բաժնորդներին թուին համեմատու- թեամբ կը տպենք և ոչ շատ աւելի, օգոստոսի սկզբէն Արմենիա ունենալ ուզողները պէտք է փութան բաժ- նորդ գրուելու, ԿԱՆԻՍԻԿ զրկելով բաժնորդագրինը:

“ԱՐՄԵՆԻԱ”Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ
Ա ՏԱՐԵԿԱՆ
(1885—86)

Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և մինչոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շըր- ջանի մէջ Մ. ֆորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութածալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ:

Գինն է 1 Փրանք և 40 սանթիմ. (Պարսկաստանի համար 1 Փրանք):

ՔՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ինքնու է պետք. — Նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներին (Նիւ Եորք). — Անգլիա Արթուրի քաղումը. — Բա- ֆիի մահարձանը. — Նոր Եսկիսկոպոսներ. — Վիսկի կայսրի Արեւելք ճանբորդու- րիւնը. — Մայրապոյն Արեւելքի գործեր. — Ֆաշոտա. — Արտասանմանի լուրեր. — Դանուցումներ. — Բանասիրական (Պու- կարիա):

ԻՆՉՈՒՍ Է ՊԵՏԻ

Ահաւասիկ այսօրուան այժմեութեան արժանացած ընդհանուր երգը, ուր կը գնէ Հայը ինքնասպանութեան ա- մենէն սարսուռի, ամենէն մեծեղական խաղերը:

Ինչու է պէտք. իսկապէս այս եր- կու բառերու մէջ կամփոփուի ամբողջ տաւաճ, որ կեղերերգուի այսօր «Հըն- չալի» ու «Դ. օչակի» կանգնած ողջա- կիւղութեան ահաւոր ու արիւնալի բե- մին վրայ:

Երեսներ ճերմակ. անոնց ստեղծած արեան ծովէն կենէ կը տնկուի յուսա- հատական այս ողին չարաշուք ուր- ուականի մը պէս, որի տիրապետու- թիւն երթալով սոսկալի համեմատու- թեան մը կը հասնի:

Կար ժամանակ մը— ըսե՛նք, դա- ղափառի միայն այս չարքին համար, երանելի՛ ժամանակ— յորում ընդհա- նուր ողևորութեան մը ատեն գաւա- ռացին՝ իր հովիւ բազուկը, գրա- գէտը՝ իր սուր գրիչը և հարուստը՝ ուղէ չուզէ իր դրամը կը տանէին կը գնէին այն պնակին մէջ, որ իրը թէ սահմանուած էր սատարն ըլլալու հայ դատին պաշտպանութեան՝ ընդգէմ թըրքականաւոր բարբառ ստութեանց:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

(Շար. 23րդ բուհն եւ վերջ)

Սահմանադրութիւն

Պուլկարիա ինքնավար և հարկատու իշ- խանապետութիւն մ'է Բ. Դրան գերիշ- խանութեան տակ, Պէրլինի գաւազդի (13 յուլիս 1878) և 1879ի Սահմանադրու- թեան տրամադրութիւններին համեմատ որ վերաքննուեցաւ 1893 մայիս 15ին: Պուլկարիա քրիստոնեայ կառավարու- թիւն մ'ունի և զահագառանգ իշխանը պէտք է օրթոտու լինի: Այժմեան տը- րող գերագոտանին համար այդ նկատ-

Այսօր գրէթէ ամենքն ալ ամենա- ցած տեսակէն նահանջ մ'է որ կը կա- տարեն ռազմական յայտնի վատու- թեամբ մը, որին դժբաղդ զոհը կը դառնայ աշխարհի ամենէն աւելի ար- դար, ամենէն աւելի աղին դատերէն մէկը, Հայուն դատը:

Մինչև հիմայ հազար անգամ ըս- ուածները անցողիկ կրկնելով, կը սենք թէ իրաւ է, որ մեր առաջնորդ- ներէ շատեր տգէտ ու անարժան ի- ընց ստանձնած դերին և շատեր ալ ատակ իրենց անձնական անտրակելի հաճոյքներուն համար Սէյտական պա- լատներ սարքելու, հեշտալի անուրջ- ներով օրօրուելու, ո՛չ միտք ունեցան և ո՛չ ալ սիրտ խորհելու ժողովուրդի իսկական շահուն վրայ և հետևաբար միեւնոյն դանի այն տեսակ աննպատակ կռուի մը, որ կարծես մէկ կողմէն առ- ժամապէս թուրքին հայցին եղ քսելու և միւս կողմէն ալ հիմնապէս թըքա- կանէն աւելի մտացի օտար քաղաքա- կանութեան մը հետաւոր թախնելուն ճանքան հարթելու սահմանուած էր: Իրաւ է, որ մեր այդ «Հնալ» ու «Դը- րօշակ» կոչուած առաջնորդները շարք ու փշուր ըրին զմեզ և չմոզուցին քուէարկելու ունէ մէկ բան իրենց պար- կեշտութեան. սակայն պէ՛տք էր մեզ այդ ընդհանուր աղէտին մէջ լքանել դատը և միևնոյն ատեն այդ լքումը յաւերժացնել այն նեղ ու մահաբոյր խօսքով, որի տխուր արձագանքը ինչպէս ըսինք, ամենուրեք կը լսուի այսօր մեծեղական զանգալի մը ղողան- չիւններուն պէս:

Հոս, ընդհակառակը, իտես այդ մը- խացող արեան մէկ բան կար ընելիք հանրութեան համար: Պէտք էր սխա-

փիլ և ժողովրդական թուքի, մուրի անարգանքի տեղատարափով մը պայ- թեցնելով այդ ճիւղաղային խորհուրդը յղացողներու գանկերը, աւերն ըլլալ իր դատին և զուկի մը պէս — այն ալ վիրաւորուած զուկի մը պէս — աւե- լի ևս գուրգաւալ անոր վրայ, փո- խանակ ինչու է պէտքով անոր դե- ընգմանը պնդելու և այդ նուիրական զոհին առջև յայտնապէս վատանալու:

Ինչու է պէտք. Օ՛խ. ի՛նչ ալ ա- ղէկ եկաւ այս գրութիւնը մեր հա- րուստ դասակարգի գործին: Արդէն իսկ իր զոյգ մը անխտոտմանելի հա- ճոյքներուն համար լայն, իսկ հանրա- յին գործերու համար չափազանցօրէն նեղ բացած քսակէն թափված մէկ քանի լուիններուն ետեւէն չէր մնացած հառաչանքներու ձև մը, որ չստեղծելու Ահաբեկչի խոթոս դէմքը դամկեան սուրն էր եղած, որ կուգար մերթ- ընդ մերթ իր հետաքրքր քուէն ու կա- նանչ սեղանին սահմանուած դուռա- ընէն բաժին մը հանելու հանրային գործին և ասով բանի աղնուացնելու զինքը գէթ առժամապէս: Օ՛խ, հիմա կարծես անդառնալի կերպով անցան գացին այդ օրերը և չկայ բան մը որ խանդարէ իր մահին ու իր պաշտելի սեղանին շուրջը թռչող հրապոյրնե- րուն շարքը:

Հապա ի՛նչ ըսեա այն գործիչներուն և մանաւանդ այն գրագէտ-գործիչնե- րուն, որ իրենց կոնալին ունենալով խել մը երիտասարդ ոյժեր, «ալ զգուցանք, ինչու է պէտք» կը գո- ռան: Իրաւ որ պայքարներ պէտք էին այն հսկայ աւերակէն համար, զոր իրենք իսկ ստեղծեցին հոգաւոր

կանչուելիք ժողով մը. «Մեծ Սոպրանի- ք»ին, որի ժողովատեղն է Թիւրքիոյ և իր անդամների թիւը սովորական Սոպրանի- չի երեսփոխանների թուին կրկինն է: Տէրութեան բոլոր ծախքերը պէտք է Ե- րեսփոխանական ժողովին վաւերացուած լինին. այսու ամենայնիւ, եթէ ժողովը հրաւիրելու արգելք մը կայ, իշխանը կրնայ, իր նախարարների առաջարկու- թեան վրայ, մինչև 3 միլիոնի փոխառու- թեան մը համար հրաւիրել հանել կամ մինչև մէկ միլիոն արտասովոր վարկերի հրաման տալ:

Զորաբանակ և Ծովային ոյժ

Պուլկարիան զօրաբանակը բաժնուած է 6 զօրաբաժնի (Սոփիա, Ֆիլիպի, Սլիվո, Եւսու, Բուսուլու և Ախթար) որոնց իւ-

զոյգին տիրապետութեան փայլուն օ-
րերէն սկսեալ : Կատակերգութիւն
կը խաղանք :

Դրամը ուրի՜ տանք, ինչպե՞ս և ուրի՜
համար գործենք ըսողներուն մենք
կը գառնանք մօտաւորապէս . միայն
պէտք է այժմէն գլխունաւ, որ ամեն
այս կարգի նահանջ չունի ոեէ արգա-
րացումի կողմ՝ և ցաւալի է տեսնել
թէ այն դրօշակը, զոր կը բարձրա-
ցունեն այսօր, պարզապէս պատանքի
կտորներ են և կոխը, զոր կը մղեն
ազգին ղէմ՝ «ինչո՞ւս է պէտք»ով,
այնքան դաւաճանական ու այնքան
վատ է, որ չենք կարծեր թէ բոլորո-
վին աննպատակ եղած ըլլալ և դրօ-
շակին միւս կողմը — անշուշտ մենէ
ծածկուած հրեային վրայ — գրուած
չըլլայ սև ու խոշոր գրերով. Ի ՀԱՇԻԻ
ԹՈՒԻՐԻՆ :

Մարտէշը

ՏԻՒՆՃԷ

U U U U U

ԱՄԵՐԻԿԱԻ ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ

Նիւէորք, 11 Հոկտ. 98

Մ'եր ժողովրդական աւանդութիւնս
 ները կը պատմեն թէ լուսնոտներն
 երբ վանքերը կը տարւին բուժուե-
 լու համար, սրբու զուռը ոտք կոխած
 չկոխած անմիջապէս սրտանցումն կիյ-
 նան, իրենց ներսը բնակող չար ոգի-
 ները դորաւոր սուրբէն սարսելով:

Ճիշդ այդպես ալ, «Տիգրիսի մէջ»
յաճախ դրող մի պալոնն երբ պատա-
հի որ Թանգարանի Միութեան հա-
ւաքումի մը ներկայ գտնուի, սուտեր
խօսելու և զրպարտութիւններ ընելու
ցաւէն կը բռնուի միշտ: Թանգարանի
Միութիւնն ասոր այս ախուր և քրո-
նիկ դարձած հիւանդութիւնը երևան
բերելու փորձաքարն եղած է: Նախ-
լալագին գրչով մը կողքայ մեղի՝ գոր-
ծաւորներէիս համար, որ այս ամառ
արձակուրդ չենք կրցած ընել. յի-

րաքանչի՛ր, ըն՝ ունի 4 գունդ (régiment)՝
հետևակազորք՝ 4 ջոկատ (compagnie) 2
գումարտակով (bataillon), նաև 3 ջոկատ
առանձին խմբուած և 1 անկախ ջոկատ՝
սամամագլխի ջոկատ անունով։ Այդ
զորաբաժինների կցուած են նաև 4 գունդ
ձակատող թնդանօթաձիգներ (artillerie
de campagne) որոնց ամենքը մէկէն ու-
նին դաշտային կամ ըռնային 45 հրետա-
նի (batterie), 6 ջոկատ բեռնավարների
(compagnie de train) և 6 մասնազոր-
բժշկական պաշտօնեայ՛ների, Հեծելազոր-
քը որ ունի 1 սպայակոյտ զորաբաժին,
4 գունդ և 24 վաշտ (escadron), կազ-
մակերպօթեան փոփոխութիւն մը կրե-
լու վրայ է որով պիտի կազմուի 4 վաշտ
ուհեցող այնչափ հեծելադուհեքերէ որչափ
որ հետևակների զորաբաժին կայ։ Ասոնց
վրայ պէտք է աւելցունել բերդապահ
թնդանօթաձիգ զօրքը (3 ջոկատնոց 3
գումարտակ, նաև ութաձիգներ 5 հրե-
տանի) և արուեստաւոր զօրքը (աւհլի-
րայների «pionnier» 4 ջոկատնոց 3 գու-
մարտակ, նաև 1 առանձնացած ջոկատ
1 երկաթուղիների ջոկատ և 1 հեռագ-
րողների ջոկատ)։

Խաղաղութեան ժամանակի համար ելև
մտադրյալն մէջ հաշուուած զօրքերի թիւն
է 40,000ի չափ:

Բոլոր զօրքերի թիւը որ Պուլկարիս
կրնայ հանել պատերազմի ժամանակ
կարելի է հաշուել հետեւեալ կերպով.

րաւի մեր սիրտ և դատողութիւն ան
թախիծով ժը կը պատէ և յետոյ յուզ-
ուած հոգիով իր վերջին բանասարկու-
թիւններ կը ջանայ իբրև ճշմարտանը-
ման մեզ կուէ տալ : Ահա վարպետու-
թիւնը : Գաւառացի մեր լալկան կի-
ներն ալ իրենց շինծու վայնասուննե-
րը հասնելէ և օճառի աղբեցուծեամբ
հոսած արցունքները ցամքելէ վերջ
իրենց բամբասանքները կը սկսին :
Նախ սիրտը յուզելով և իմացականու-
թիւնը թմրեցնելով՝ մարդու վրայ
տիրելու գիւրդին կերպ մ'է ասիկա :

Մեր այս գուտ տեղական չնչին խօս-
քերով Արմենիայի մէջ տեղ գրաւել չը-
ցանկալով, իր գրածներէն մէկը միայն
կը յիշեմ համառօտաւորի և ջրերով կը
վերլացնեմ, թանգարանի Միութեան
գործէ քաջուող խնամակալներն որ-
պէս թէ երդում պատառ եղած են
պաշտօն չառնելու համար և յետոյ ա-
ռած են, կը գրէ, Ահա իրողութիւնը
նախկին խնամակալութենէն մէկ ան-
կալ այժմեան խնամակալութեան մէջ
և ճիշդ ինքն էր որ երդում պատառ
կըլլար պաշտօն չստանձնելու համար—
անշուշտ առ երեսս—, բայց վերջապէս
անունը կերպով մը ցանկին մէջ ան-
ցուց . գործադրաբար չյաջողեցաւ
ընտրուիլ . խորին վիշտ թէ՛ մեզ և
թէ՛ իրեն : Հնարաւոր չէ՞ ուրեմն որ
այսպիսի ձախող դէպքերի հանդիպո-
մէկը երբ թանգ. Միութեան ժողո-
վէն տուն դառնայ, ինքզինքն իր գըր-
չով նախատեսելու անձնասպանութեան
դիմէ քանի որ զրպարտելով, ստեղծ-
կարելի է սիրտ հանդարտեցնել թո՛ղ
ըլլայ այդ պատրանք մը ։

✱ ✱ ✱

Նախորդ ուրբաթ գիշեր (հոկտ. 7)
մեր առաջնորդը Գեր. Յովսէփ եպիս-
կոպոս Սարաճեան ժամանեց հոս։ Կի-
րակի եկեղեցին խուռն բազմութիւնը
մը կար, Սրբազանին ներկայութիւնը
վայելելու համար։ Վաղինակ հայր
սուրբ պատարագ մատոյց և քարոզ

Հետևակ ձիաւոր թնդանօթ			
Պատերազմի			
Համար գործ են			
բանակ	90,000	4,700	312
Պահեստի զօրք	60,000	2,300	120
Երկրպագի զօրք	28,000		
Դոււմար	178,000	7,000	432

Պատերազմական նախադարձութեան
կազմակերպութիւնը կը բաղկանայ ամե-
նէն առաջ զօրարանակի սպայակոյտէ մը
որ 3 բաժին ունի. պատերազմական գոր-
ծողութիւնների բաժին, կազմակերպու-
թեան բաժին, վարչական բաժին։ Աղ-կէ
շատ, պատերազմական նախադարձութե-
նէն կախում ունին հետեւեակազօրքերի
թնդանօթմաճիգ զօրքերը և զինուորական
բժիշկները վերադաստիարակութիւնները, զին-
ուորական դատաւարութեան պաշտօնէ ու
թիւր և զիւրաւական գրութիւնները։

20 տարին լրացուցած ամեն մարդիկ
համար պարտավորվել է զինուորական ծա-
ռայութիւնը որ կը տեւէ դործօն բանա-
կին մէջ 2 տարի հետեւակազօրքի համար
խսկ 3 տարի ուրիշ զինուորութիւններ
համար. յետոյ 4 տարի կանցուեն օբոյ-
ջեցիկի կամ երկրապահ զինուորութեա-
ն. կարգին մէջ եւ 4 տարի աւ Բ կարգի
մէջ :

Պուլիարական ծովային ուժը կը բաղկա
նայ միայն մի քանի փոքր մարտանաւնե
րէ՛ն, իսկ ռուս գետին և Սև ծովին վրայ

խօսեցաւ ներկայ էին նաև Մաշտոց
և Խադ վարդապետները : Հայր Վա-
ղինակ Բրովկոնէնսէն և հայր Մաշտոց
Ջիքակոյէն եկած էին յատկապէս Սըր-
բազանին դիմաւորելու :

Ազգային հոգաբարձութեան ատե-
նայեան Տիար Թաւադեան՝ ընկե-
րակցութեամբ գանձապետ Տիար Քե-
լէկեանի, շքեղ ընդունելութեամբ մը
կը պատուեն մեր առաջնորդն որով
թէ՛ իրենց անձնաւորութեանց, թէ՛
իրենց պաշտօնին և թէ՛ ընդհանուր
հայ դադլթականութեան փառքու պա-
տիւ կը բերեն և նոյն ատեն մեր սի-
րելի Հայրապետին որդիական խորին
յարգանք մը կը մատուցանեն :

Գեր. Սրբազանը յառաջիկայ կիւ-
րակէ պիտի պատարագէ և այդ օր-
մեր հոգևոր պետի օրհնածիր կոնդա-
կր պիտի կարգացուի :

✱

«Տիգրիս» իր 45 թվույլ ազդեցիկ
խմբագրականով մը կը պախարակե-
վերջերս գործադուլ կոորդի չայերու
այս ընթացքը Պրուքտընի մէջ։ Մեծ
գոհութեամբ կը կարգանք զայն։ Ե-
րեք ամիս առաջ այդ խմբագրական
գրողն իր «աշխատակից»ներով Սա-
ութհ Նորուքի ժապաւնէի գործարա-
նը կը գործէր երբ գործադուլ կը
ե այդ գործադուլ ընող գործաւոր
ներին մէջ տասի չափ ալ չայեր կա-
յին։ Իսկ երբ հայ մետաքսագործնե-
րը իրմէ շատ խելացի գտնուելով իրեն-
չհետեւեցան, ամօթահար հո գարձա-
իւր «բանակով»ը, այդ գործարան
մէջ չայու անմեղ քրտինքին գէմ չա-
հատակելով պաշտօն մը ստանձնելու
յոյսէն զրկուած։

Այս տողերն ինչ թեւագրեց գրե
Արմէնիայի 17-րդ թուի խմբագրական
որի ոգին է թէ «պէտք չէ սպասել
խմբագրէն ամեն ինչ ընել, ինչ որ կը
քարոզէ» (1)։ Կընդունինք այս իր
համարտութիւն. բայց անշուշտ խմբա
գիրը հետամուտ լինելու է ընել ի
քարոզածներ. իսկ նա՞ որ իր քարո
զածները հակառակը կը գործէ...։

«Յեղեցէ՛ք «Տիգրիս»ը երբ գործ
կը խնդրէք գործատէրէն» . այս է
այն ծանուցումն վերջաբանը «Տիգ
րիս»ի մէջ , որով կը հրաւիրէր Հայե
րը որ խմբագրին ընկերակցին օրա
պահիկի մը համար անգրամ դուրս
սպասող գործաւորներն իրենց ապա
տանարանէ՛ իսպառ զրկելու Յեղեցէ՛ ,
խմբագիրն երբ «Տիգրիս»ը կը կար
դաք :

Աչքի խորթ երեցող մի քանի թի-
րութիւններ կան մեր մէջ որոնք եր-
մէկը մեր եկեղեցիին երթայ, աչքի
կը զարնէ։ Առանք հոս յիշեալ աւելոր-
շեմ համարեր, այս կիրակի եկեղեցիին
մէջ զգացած տպաւորութեանս թար-
միճակին մէջ։

1. Ժամերգութիւնը սկսեցին մինչ
վերջ չդադրեցաւ նոր եկողները վերջ
մինչեւ գործարանը մեքենային առ
ջև ժամանակէն կէս ժամ աւել առաւ

(1) Սեր խմբագրականի ոգիին համապատասխան լինելու համար, «քարոզչական այտուղ անշուշտ գառաջարկել մաքուր կառնուր:

100.

կերթանք կը կանգնինք եթէ թողուի
մեզ :

2. Ինկեղեցիին մտնողը աղօթքի
ատեն այս ու այն իր ծանօթները
կը բարևէր զլուսովը, ժպիտ մը
ալ միացնելով. «աղօթողն» ալ փո-
խադարձաբար պատասխանելով Նոյն-
պէս աղօթքի առնն «աղօթող»ները
շարունակ ետին դառնալով ժողովուր-
դը դիտելը :

3. Պատարադի ատեն անկանոն ոտքի ելլել ու նստելը, երբեմն խառն ի խառն. գէշ զիտելու էր եկեղեցականները և անոնց հետևելու էր :

4. Եկեղեցիէն արձակուելն վերջ
փողոցին մէջ խուռն բազմութեամբ
սպասելը. և աւելի գէշը՝ մէկ սիկառէթ
վառելը ճիշդ եկեղեցիին դուռնէն դեռ
դուռը չերած :

Աստեք բոլորը տեղական բոլոր ե.
կեղեցիներին մեջ խորթ նկատուած
անկրթութիւններ են. նկատի առնե.
լով զգոյշ կենանք չկրկնելէ, շատ ա.
ղէկ կը լինի:

* * *

ԱՆԴՐԵԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Մշակի հրատարակիչ հանգուցեալ
Անդրէաս Արծրունիի մարմինն Ալմա-
նիաէն Թիֆլիս բերուած լինելով
հոկտ. 1/13ի հինգշ-բթի օր հանդի-
սաւոր կերպով կատարուած է թաղու-
մը Խօջիվանքի գերեզմանատան մէջ
իւր հղբայր և Մշակի հիմնադիր Գրի-
գոր Արծրունիի քովը :

«Մշակ»ի խմբագրութիւնը, հան-
դուցեալի ցանկութեան համաձայն
յայտարարած էր թէ պսակնէր չպի-
տի ընդունուին :

ԲԱՅՅԻԻ ՄԱՀԱՐԶԱՆԸ

Կիրառելի օրը, սեպտեմբերի 27-ի (հօկտ. 9), թօֆիկա՛նքի գերեզմա՛նա-
տա՛նը, տեղի ունեցաւ Բաֆֆիի ա-
ձա՛նի բացու՛մը, Ժամի 12ին գերեզ-
մա՛նատա՛նը հաւաքվե՛լ էր մեծ բազ-
մու՛թիւն. հոգեւորականութիւնը գե-
րեզմա՛նատա՛ն մատուո՛ւի մէջ պատ-
րագ մառուցանելուց յետոյ, զնա-
գեպի հանգուցեալ վիպաչրորի գե-
րեզմա՛նը, ուր նոր գլրած մահարձա՛ն
առաջ հոգեհանգիստ կատարեց, Դը-
րանով էլ վերջացաւ ամբողջ հանդե-
սը և Ժամի 2ին բազմութիւնն սկսե-
ցրվե՛լ:

Բաֆֆիի մահարձանը, որ պատ-
րաստվել է նկարիչ Բալինյադեան
ծրագրով և անմիջական հսկողութե-
տակ, ներկայացնում է մարմարե-
մի բարձր սիւն. քառակուսեայ պատ-
ուանդանի վրա գրված է երկու տող
«Չա՛յն տուր, ո՛վ ծովակ» ոտանա-
րից. նրանից բարձր, գեղեցիկ պը-
սակի մէջ փորագրված է «Բաֆֆի
անունը և այնուհետև սպիտակ սիւն-
կողոր ձև է ընդունում. նրա ծայրին
գեղեցիկ օրնամաններով զարդարվո-
ւած պատուանդանի վրա, գրված է մա-
մարեայ քնար : Թէ՛ իր բարձր
թեամբ և թէ գեղեցիկութեամբ Բաֆ-
ֆիի մահարձանը առաջինն է խօշ-
վանքի գերեզմանատան մէջ և շա-

գեղեց
 Միակ
 ընկնո
 շըլապ
 արձա
 պէս
 տար
 նը վե
 որ ա
 բը
 Եւ ս
 խնա
 Խօլի
 այն
 է ազ
 բը ,
 բաղ
 որ կ
 պաղ
 որ ա
 բուբ

Կի
 (Չմի
 թիւ
 առաջ
 պիտ
 ածնէ

ԱՐԵՎ

Կ-
 22 ին

Եր
 յետո
 հէլմ
 բը ,
 պատ
 պէս
 և այ
 ուեց
 բայ ,
 ու կ
 բոն
 հան
 նէն
 բոշա
 Ան
 էր ո
 Երլտ
 ների
 կու
 ներ
 ճան
 զի մ
 մնաց

(1)
 աւա
 մար
 նայն
 և Թ
 հան
 այն
 պէկ
 մար
 կան
 նաթ
 տո
 դու
 ներ
 անո

գեղեցիկ տպագրութիւն է թողնում։ Միակ պակասութիւնը, որ աչքի է ընկնում, այն է, որ մահարձանը չէ շրջապատված երկաթէ վանդակով։ արձանը բաց է ամեն կողմից։ Խնչպէս յայտնի է յանձնաժողովի յայտարարութիւնից, այդ պակասութիւնը վերացնել այժմ հնար չկայ, քանի որ արձանի համար հաւաքված փողերը ամբողջապէս ծախսված են (1)։ Եւ սակայն, նկատի առնելով այն անխնամ դրութիւնը, որին մասնավոր է խօշիվանքի դերեղմանատունը, այլ և այն, որ ասիական ազգերին յատուկ է տգիտաբար ֆլաւել յուշարձանները, շատ ցանկալի է, որ հայ հասարակութիւնը այնքան միջոցներ տար, որ կարելի լինէր պահպանել մեր վիպադրողի մահարձանը, մանաւանդ որ այդ բանի համար մի քանի հարիւր ռուբլի է միայն հարկաւոր։

(Մշակ)

ՆՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԵՐ

Կիւմանք թէ Աստուծան Ներսէս (Չորանի Նախորդ առաջնորդ) և Իւթիւնեան Գեորգ (Եգիպտոսի Նախորդ առաջնորդ) վարդապետներն ալ եպիսկոպոս ձեռնադրուել են և Լիւթիւնեան Կ. պօլսի կերթան այս օրեր։

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՅՍՐԻ ԱՐԵՒԵԼԻ ԶԱՆԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. պօլսէ կը հեռագրեն հոկտ. 22ին հետեւեալները.

Երէկ սեյմլըքի արարողութենէն յետոյ որին ներկայ կը գտնուէին Վիլհելմ կայսրի շքանշաններ անդամները, ալմանական դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնեայինքը, ինչպէս նաև բազմաթիւ զբօսաշրջիկներ և այլերուներ, զօրահանգէսը կատարուեցաւ Երլտըղի բարձունքներին վրայ, սուլթանին և Վիլհելմ կայսրին ու կայսրուհիին ներկայութեամբ ուրոք կը նայէին քէօքին մէկ պատուահանէն որի վրայ քով քով կը ծածանէին ալմանական ու թիւրքական դրօշակները։

Անհուն բազմութիւն մը խոնուած էր ռազմավորձերի դաշտին շուրջը և Երլտըղի շրջապատի բարձրութիւններին վրայ։ Ժողովուրդն ամեն կողմէ կուգար կըլեցուէր զօրահանգէսին ներկայ գտնուելու համար և մօտակայ ճանապարհներին, մանաւանդ Երլտըղի մեծ ճանապարհին վրայ կառքերը մնացած, չէին կրնար ճանբայ դառնել։

(1) 10 տարի առաջ երբ Բաֆֆի մեռաւ, անոր մահարձան կանգնելու համար մի յանձնաժողով կազմուեցաւ որ նոյն տարին, թաղման հանգէսի տօնը և թարմ տպագրութեան տակ, կրցաւ հանգանակել 1019 ռուբլի 31 կոպէկ միայն. իսկ յաջորդ տարիներն ոչ մի կոպէկ ստացուեցաւ նոյն նպատակի համար։ Այդ դուստր բոլորովին անբաւական էր մահարձան կանգնելու. յանձնաժողովը 10 տարի սպասեց մինչև որ տոյսները մայր գումարին վրայ բարդուելով, մի քիչ աւելցաւ։ Նուիրատուները ցանկին մէջ ոչ մի Թիֆլիսցի Հայի անունը չենք տեսներ։ Նրանքին սպիտակ։

ԽՍՐ. ԱՐՄ.

առաջ անցնելու։ Օրը շատ նպաստաւոր էր զօրահանգէսի համար. երկինքը ամպոտ էր և զով կընէր։ Վիլհելմ կայսրը պատուհանին առջև կեցած էր, իր աջ կողմն ունենալով սուլթանը և ձախ կողմը կայսրուհին. ալմանական հետեակազօրքի զօրապետի համազգեստը հագած էր, թիւրքական պատուանշանները կախած։

Շատ հետաքրքրութիւն ցոյց տուաւ զօրքերի շքեղ քալուածքին և ատոր համար մի քանի անգամ իր ուրախակցութիւն յայտնեց սուլթանին։ Գրէթէ անընդհատ կը խօսակցէին զօրահանգէսին վրայ սուլթանն ու կայսրը. իրենց թարգմանութիւն կընէր արարողապետ Միւնիի փաշան։ Կայսրուհին բացգոյնով միջնազգեստ հագած էր, մի սև գլխարկ դրած և Շէֆազաթի պատուանշանը կախած։ Սուլթանն ալմանական սև Արծիւի ուսընդանուծ ժապաւէնը կախած էր, իւրաքանչիւր զօրագունդի դրօշակն անցած ժամանակ, կայսրը կողովներ անոր և կայսրուհին ալ գլուխ կը խոնարհեցունէր։ Սուլթանի գաւազնէրէ մին հեծելազօրքի գունդի մը գլուխն էր։

Ջօրահանգէսին ժամանակ, կայսրը իրեն մօտ կանչել տուաւ Օսման փաշան։ Մի քանի խօսք ուղղեց Բէթլեաի հերոսին և եռանդով սեղմեց անոր ձեռքը։ Ջօրքերի անցնելէն յետոյ, կայսրը նորէն շնորհաւորեց սուլթանին իր զօրքերի գեղեցիկ կերպարանքին համար և անոր ձեռքը թոթովեց։ Թետոյ սուլթանը կայսրուհիին թեւը մանկով մօտակայ սենեակն առաջնորդեց ուր զովապօղիչ խմելքներ պատրաստուած էին։ Ջօրքերի երթալէն յետոյ, անհուն բազմութիւն մը որ մեծ մասով Թիւրքերէ բաղկացած էր, խոնուեցան քէօքին առջև և ուստիկանութիւնը բաւական նեղութիւն քաշեց ամբոխ առջև առնելու և կարգը պահպանելու համար։ Կայսրն երբ պատուհանէն երևցաւ, բազմութիւնը ոգևորուած համակրութեան ցոյցեր ցուցաւ իրեն. կայսրը յաճախ իր գլխով ու ձեռքով ողջունեց անոնց. մի քանի վայրկեան յետոյ, սուլթանն ու կայսերական զոյգը ելան դնացին իւրաքանչիւրն իր բնակարանը։

Ալմանիաի կայսրն ու կայսրուհին երէկ առաւօտ այցելեցին թանգարանն ու Այա Սոֆիայի մզկիթը, ինչպէս նաև գանձարանն ու Թօփթափուի պալատը։ Կէսօրէն յետոյ կայսրուհին այցելեց Բէրաի ալմանական հիւանդանոցը։ Երէկ չէ առիթ օր, չէրէքէի գորգի գործարանին մէջ մի շքեղ գորգ ընծայուեցաւ կայսրին որ այդ գորգի համար աշխատած բանւոր աղջիկների ցանկն ուղեց և խոստացաւ օժտել անոնք։

Երէկ երեկոյ Երլտըղ քէօքի մէջ 120 բազմականներով մի ճաշկերոյթ տրուեցաւ. կայսրը, կայսրուհին, իրենց շքանշաններ, ալմանական դեսպանատան և հիւպատոսարանի պաշտօնեայինքը, թիւրք նախարարները, օտարազգի դեսպաններն և դեսպանատուներն առաջին թարգմանները և Պուլկարիաի դիւանադատական դոր-

ձակատար Տ. Մարքով սեղանակից էին։ Ճաշկերոյթէն առաջ սուլթանն ու Միւնիի փաշան կայսրին ու կայսրուհիին ներկայացուցին օտար գիւանազետները։

Սուլթանը նստած էր սեղանակիցների մէջտեղը, կայսրին ու կայսրուհիին միջև։ Ժամը 10ի ատեններ, ալմանացի վեհապետներն ելան դնացին և կայսրը մինչև ներազիմ քէօքը կայսրուհիին ուղեկցելէ յետոյ, վերադարձաւ, մնաք բարով ըսելու դեսպաններին, մինչդեռ սուլթանն ու իր տղան Պիւրհանէտին իշխանը կը շարունակէին խօսակցել կայսրուհիին հետ, ինչպէս նաև հարեմի պատուական օրիորդները, վալիտէ սուլթանը, կայսերազն իշխանուհիները և պալատական տիկիները որոնց թարգմանի պաշտօնը կը վարէր Տատեան Արթին փաշաի աղջիկը։

Կայսրը Թէվֆիգ փաշան ընծայեց ոսկիէ մի թանկագին ծխատուփ։ «Լօրէյ» շոգենաւն այսօր ճանբայ կենէ գէպի Քայֆա։

Կ. պօլսի քաղաքապետը Կ. պօլսի ժողովուրդէն հանգանակութեամբ ընծայուած արծաթէ մէկ ծաղկաստան և երկու ամաններ կայսրին և կայսրուհիին ներկայացուցած ժամանակ, մի ճառ խօսեցաւ որի մէջ ըսաւ թէ ալմանացի վեհապետներն երկրորդ անգամ Կ. պօլսի այցելութիւնը փատիշահին համար իրենց զգացած բարեկամութեան և երկու ազգերին միջև յարաբերութիւնների սիրակցութեան մի ապացոյց է։ Այդ բարեկամութիւն կը զգան մահմետականներն որոնք կուրախանան կայսրուհիին հոս ներկայ գտնուելուն վրայ։

Կայսրը յանձնարարեց քաղաքապետին որ իր շնորհակալութիւններ հաղորդէ Կ. պօլսի ժողովուրդին։

Սուլթանը մի իրատէ ստորադրեց որով Անատոլի երկաթուղիներին ալմանական ընկերութեան արտօնութիւն շնորհեց մի վաճառականական նաւահանգիստ շինելու իւսկիւտարի մօտ, Հայտար փաշաի առջև։ Հայտար փաշան սկզբնակէտն է Անատոլի երկաթուղիներին որոնց վրայ ճանապարհորդեցին կայսրն ու կայսրուհին երէկ չէ առիթ օր, սուլթանի չուխայի գործարանն երթալու համար։ Անատոլի երկաթուղիներին ընկերութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր կը խնդրէր մի առեւտրական նաւահանգիստի շինութեան այդ արտօնութիւն, բայց չէր յաջողած։ Սուլթանը հիմա շնորհելով այդ արտօնութիւն, ուղեց մի հաճօք պատճառել Վիլհելմ Բին։

Կ. պօլսէ կը հեռագրեն հոկտ. 23ին.

Երէկ, Ալմանիաի կայսրուհիին ծննդեան տարեդարձի օրը, սուլթանը հազուադիւս ծաղիկներէ մի խոշոր փունջ ընծայեց անոր։

Վիլհելմ կայսրն օտարազգի մեծ դեսպաններին ընդունելութենէն անմիջապէս յետոյ և միւս դեսպաններին ընդունելութենէն առաջ ընդունեց պապական նուիրակը Գեր. Պօնէթին։ Այս եղելութեան մեծ նշանա-

կութիւն կը տրուի հոս և դիւանագիտական շրջանակներին մէջ շատ խօսակցութեան առարկայ եղած է ուր այնպէս կը համարին թէ այդ ընդունելութեան նպատակն է վերջ մը տալ Ալմանիաի և Վատիկանի յարաբերութիւնների ձգտումին, ձգտում որ կենթադրուէր թէ Արեւելքի մէջ կաթոլիկների պաշտպանութեան նկատմամբ վերջերս Ֆրանսացի ուխտաւորներին առջև Պապին խօսած ճառի հետեանքն եղած էր։ Մանաւանդ անոր համար աւելի նշանակութիւն կը տրուի այս ընդունելութեան որ Գեր. Պօնէթին ոչ դիւանագետների կարգին մէջ կը հաշուուի և ոչ ալ պաշտօնական դիրք ունի. ինք պարզապէս մի եպիսկոպոս է Թիւրքիայի լատին կաթոլիկների գլուխ նշանակուած։ պաշտօն մը որ իրմէ առաջ հայ կաթոլիկների պատերաքը կը վարէր։

Գիտողութեան արժանի է նաև որ քիչ ժամանակ առաջ խնդիր կար որ Վատիկանը դիւանագիտական ներկայացուցիչ մ'ունենայ Բ. Դրան մօտ և կը կարծուի որ այդ առաջարկ Ալմանիան թելադրած էր Թիւրքիային։

Գեր. Պօնէթին եղած ընդունելութիւնը մի տեսակ դժգոհութիւն պատճառած է Ֆրանսական շրջանակներին մէջ։

«Հէլուա» յաժառօրակը որ Վիլհելմ կայսրին ուղեկցած էր, այս առաւօտ կանուխ ճանբայ ելաւ դէպի Տարտանէլ։

Կ. պօլսէ հեռագրած են հոկտ. 22ին.

Թիւրք օստիկանութեան իմաց տրուած է վառնալէն թէ վտանգաւոր նկատուած երկու հայ անիշխանականներ (1) ճանբայ ելած են վառնալէն. ատոնք կերելի թէ կուզեն դէպի Երուսաղէմ երթալ։ Ոստիկանութիւնն անմիջապէս հրամաններ զրկեց այդ երկու անիշխանականներ փնտրելու և ձերբակալելու։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ-ԱՐԵՒԵԼԻ ԳՈՐԾԵՐ

Բէթլեան կը հեռագրեն Ֆրանսական կառավարութեան թէ մի Ֆրանսացի միսիոնար և բազմաթիւ կաթոլիկ Ձինացիներ սպանուելու և այրուելու են Բաք-Լիւնկի մատուռին մէջ որի վրայ յարձակել էր զրգուած ամբոխը։ Բէթլեի Ֆրանսական դեսպանն անմիջապէս բողոքած է ազգու կերպով և դրամական հատուցում պահանջած։ Հրահանգ ստացաւ Ձունկի. Լեմէնին յայտարարելու որ Ֆրանսական կառավարութիւնն իրեն կը վերապահէ իր գործելու կերպը եթէ չինական կառավարութիւնն իսկոյն միջոցներ ձեռք չառնէ միսիոնարներին։

(1) Շատ ծիծաղալար է թիւրք օստիկանութեան գործածած «հայ անիշխանականներ» բառը որով կուղէ Հայերն իրրեւ վտանգաւոր տարր ներկայացուելու աշխարհի առջև։ Հայեր ոչ թէ անիշխանութիւն, այլ իշխանութիւն. կարգ ու կանոն իրենց երկրի մէջ հաստատուելու պահանջողներ են։

ԽՍՐ. ԱՐՄ.

կեանքը բոլորովին ապահովելու համար :

— Շանկային կը հեռագրեն հոկտ. 24ին . « Չինական ազգեցիկ շրջաններին մէջ լուր կը պարտի թէ կայսրը դադանի կերպով սպաննուած է երեկ : Այս լուր դեռ չէ հաստատուած : »

ՏՄԵՇՈՅԱ

Պարտիէ հարկաւորութիւնը որ Մարշան հրամանատարի տեղեկագիրը կը բերէ Ֆաշտաշէն , անոր պարունակութեան ամփոփումը ծածկագրով հեռագրած է Գահիրէէն Քրանական կառավարութեան : Վաղը փարիզ եկած կը լինի և տեղեկագրի յանձնումէն զատ բերանացի տեղեկութիւններ կուտայ կառավարութեան : Չինք բերող չորհուրէ հաւանորէն այսօր կը հասնի Մարսէյլ :

Յրանական կառավարութիւնը իր « Դեղին տետրակ » հրատարակեց խորհրդարանի անդամներին բաժնը : Լեւել համար Ֆաշտաշէն ինքրին ծագման վերաբերեալ պաշտօնական դրուութիւնը կը պաշտպանէ իր տեսակէտ այս ինքրին մէջ : Երեսփոխանական ժողովը որի նիստերը վերաբացուեցան երեկ , պիտի զբաղի սերնդի նաև այս ինքրով :

Անգլիական կառավարութիւնն ալ երկրորդ անգամ լինելով « Կապոյտ տետրակ » մը հրատարակեց այս ինքրին նկատմամբ :

Հաւանական կը թուի որ Ֆրանսա թերեւ համաձայնի Ֆաշտաշէն քաղաքի ելծէ իրեն յարմար փոխարինութիւններ լինին Նեղոսի հովտին մէջ :

ԱՐՄԱՆԱՅԻՆ ԼՈՐՈՐԻՍ

Մարտի ծովեզերեայ Թաւթէր քաղաքէն կը հեռագրեն թէ անգլիական այն երկու մարտականներ որոնք անգլիական պաշտպանութեան տակ գտնուող 6 վաճառականական գործակալները գէտ եղած անիրաւութիւններն նկատմամբ սուրժանին վերջնադիր մը տանելու համար Մաքակրան գնացած էին , Թաւթէր վերադարձած են պատասխանին սպասելու համար :

— Լոռովէն կիմացունեն թէ մենամարտի մէջ Գալաթիթի երեսփոխանը սպաննող Տ. Մաքար 13 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ : Վկայներն անպարտ արձակուեցան :

— Ռուսիայի կայսրը հոկտ. 21ին Լիււաւիա հասած է :

— Վիէնայի մէջ ժամաւորի գէպըքը պատահած լինելով , կառավարութիւնը զգուշական միջոցներ ձեռք առեր է վարական առիւն ունեցելու համար : Փարիզէն Բուսթէօրեան հաստատութիւնէն ժամաւորի գէտ պատուաստի շինուի բերել տուած են :

— Ռուսիայի արտաքին գործերի նախարար Մուրաւիէֆ կոմսին վիէնայ հանգիստէն ալիւալ մեկնութիւններ կը տրուին որովհետեւ Մուրաւիէֆ կոմսը որ երկու անգամ Պէրլին այցելած էր , այս անգամ անգամն է որ վիէնայ կը հանգիստի : Ֆրանց Նոգէֆ կայսրն իր ներկայութեան ընդունեց զինք և իրեն հետ երկու տեսակցութիւն մ'ունեցաւ արտաքին գործերի նախարար Կորուսովսքի կոմսն ալ որ անոր պատուելու համար ճաշկերպի մը տուաւ :

ԵՄԱՆՈՒՅՈՒՄՆԵՐ

ԵՄԱՆՈՒ ԳԻՐՔՆԵՐ

Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առիւն նշանակուած գիրքերն մէջ հաշուուած է նաև զրկելու փառքի ծախքը :

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ուղղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն :

ԻՆՏԵՆՏԻՆՈՒՅԻՑ ԱՆԳԼԻՆԵՐԵՆ ԼԵՋՈՒԻ ԹՈՐԻՆԵՐ

ՊԵՏՐՈՍ Բ. ԹԱՐՈՍԵԱՆ

Այս գիրքը պատրաստուած է յատկապէս Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մէջ գտնուող Հայերուն Ամերիկեան Անդիկներէն լեզուն ամենադիւրիմ ոճով սովորեցնելու համար : Ինքնուսուցիչը յորինուած է գերմանական և ամերիկեան մանկավարժական սկզբունքներուն վրայ հիմնուելով , և յարմարցուած է մարդակազմութեան ու իմացական փոխադարձութեան նորագոյն պահանջներուն և Ամերիկայի Հայոց իմացական կարողութիւններուն ու տեղական պահանջներուն : Առաջինն է իր տեսակին մէջ :

Կը բաղկանայ աւելի քան 350 և բնաներ է և կը պարունակէ աւելի քան 3,000 ամենէն շատ գործածուած բառեր : Ամեն բառի առջև դրուած է նոյն բառի ամերիկեան մարտնչական զիններէն հնչուող և ամերիկեան նշանակութիւնը : Գիտական բառերու առջև աւելցուած են քերականական , պատմական , աշխարհագրական , աստղագիտական , չափաբերական և ընկերաբանական զանազան ծանօթութիւններ : Գրին է 40 ֆրանք (2 տոլար) Մարսէյլի մէջ : Մարսէյլէն դուրս զրկուելու համար 40 ֆր. և 80 սանթիմ :

— HISTORY of the ARMENIANS IN INDIA. From the earliest times to the present day. By MESROB J. SETH Armenian examiner to the University of Calcutta and Member of the Asiatic Society of Bengal. Calcutta. 1895.

(Price: 5 francs at Marseilles or 5 fr & 50 centimes post free.)

(Մարսէյլի մէջ 5 ֆրանք է : Մարսէյլէն դուրս զրկուելու համար 5 ֆրանք և 50 սանթիմ :)

— ԳԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻԲԵՆԵՐ. (Թատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղթականներուն կեանքի , ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել ալիւ հարկ եղած գիրքութիւններն ընծա. յելու համար :) Աշխատասիրեաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր. Նիւ Երբք. Լիւսա Եօլաւ և ընկ. 1897. Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արգէն հոն գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է : Գրին է 1 ֆրանք և 25 սանթիմ :

Արտուր Հայաստանի կամ Տեղեկագիր Բալուայ , Քաղաքագու , Չարանեաղ , Ճապաղուրի և երկնայու : Թաւելուած ըստ խնդրանաց ազգասիրաց (Խիզան գաւառ) : Աշխատասիրեաց Պողոս Ծ. Վ. Նախանաւ :

2 ֆրանք :

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒ

(Կ. ՊՈԼՈՍ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԵՆ ԱՆԵՆՈՒՄԱՆ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԵՊ)

ԳՐԵՑ ԱՂԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած է ներկայացունէ ընտանեկան տիպի պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՞փ չարեքների պատճառ դարձած է և վերջ փերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ : Գրին 1 ֆրանք , (75 սանթիմ) :

ԺԲ

ՀՐԱՅԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱԽՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանավորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իւրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան տղաւորութիւններէ տակ իւր երբեք գրած ոտանավորներէն որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ : Այն մի քանի ոտանավորներ որոնք իրեն նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ , թիւ և ցան կը գտնուին Կ. Պոլսու քաղաքուած ազգային երգարաններէ մէջ որոց վերստին ապագութիւնն վաղուց արգէն արգիւրուած է , և Արտ. և Արմենիա լրագրիւններէ մէջ : Նմոյշներ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ ալ լուծուի գրուած են : Գրին (40 սանթիմ) 18 սանթիմ :

ՄԻ ԳՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ՀԱՔԱՐԻՍ ՍԹՈՐԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆ ԲԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԻՐՏԵՐ ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Գուլարիալ անկախութեան հերոսներէ մէկն , Պաքարիա Սթոյա , նովի , որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեոնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր , վարժապետ , յեղափոխական գործիչ , խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Գուլարիալ Ագային ժողովի նախագահ դառնալ , խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է , ուր ուշադրութեան արժանի տեղեկութիւններ կան նաև Գուլարիան թիւրք լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականներին գործունէութեանը մասին : Սկիզբը գրուած է նաև հեղինակին , Բրոֆէօթը Լուի Լըժէի , և թարգմանիչին միջեւ եղած թղթակցութիւնները : Գրին է 65 սանթիմ , փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

Խատուղ պուլկար հայրենասէր յեղափոխականներին գործունէութեանը մասին : Սկիզբը գրուած է նաև հեղինակին , Բրոֆէօթը Լուի Լըժէի , և թարգմանիչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն աւելում :

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջաբանի վերջ թէ « Չարմանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողներին հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ : »

Գրին է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիմ :

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի :

(Պարսկաստանի Հայերին համար 1 ֆրանք է :

ՀԱՅ ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐԻՐԱՄԵԱՅ (1794-1894) ՅՈՐԵԼԻՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Հայ ազգին մէջ լրագրի սկզբնաւորութեան դարադարձին առթիւ 1894 թուականին հրատարակուած այս միաձալ դիւրքով և լուսատիպ (phototypique) շքեղ պատկերի մեծութիւնն է 50x35 հարիւրորդամէթր և տպուած է 70x45 հարիւրորդամէթր քարտոնի (carton) վրայ այլ և այլ բնագրով : Մէկտեղը գրուած է հայ լրագրութեան հիմնադրին , Տ. Պարութիւն ՔՅԵ. Շմաւոնեանի , պատկերը և բուրակը : 1894ին հայերէն լեզուով հրատարակուող բոլոր լրագրիւնները , անոնց գրեթէ ամենքի խմբագրապետները պատկերներով :

Գրին է 4 ֆրանք , ճանապարհաւաճաքը մէկտեղ հաշուած . իսկ Պարսկաստանի համար 2 ֆրանք և 30 սանթիմ :

Գալեկքեարեան Հ. Գ. — Պատմութիւն Հայ լրագրութեան ի սկզբանէ մինչև մեր ժամանակը . Հատոր Ա. 1794-1860 : Մէկ լուսատիպ պատկերով : Գրին է , ճանապարհաւաճաքով մէկտեղ , 2 ֆր. և 50 սանթիմ :

Վերագրեալ թէ՛ պատկերը և թէ՛ գիրքը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն , արժէքը կանխիկ զրկելով :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՄՐԱՊԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Ճանկական բռնութեան նահատակ եղող խորէն Նարայէյ Լուսինեան Սըրբաղանի պատկերը ընտիր թղթի վերայ տպուած կը ծախուի Արմենիայի խմբագրատունը : Գրին է 65 սանթիմ , փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

ՏՆՕՐԷՆ—ԻՄՊԱՐԳԻՐ Մ. ՓՈՐՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՏԵԼ Լ. Հայերէն տպագր. Մ. Փորթուգալեան Le Gérant : François CARRIERE Marseille. — Imprimerie et Papeterie du Mid Quai du Canal, 9